

УДК 378.6:811.111

DOI: <https://doi.org/10.33216/2220-6310-2021-100-1-155-165>

ОНЛАЙН ТЕХНОЛОГІЇ ЯК ІНСТРУМЕНТ ДЛЯ РОБОТИ З АНГЛОМОВНОЮ ЛЕКСИКОЮ ПРОФЕСІЙНОГО СПРЯМУВАННЯ

В. В. Риб'як

ORCID 0000-0003-4018-3895

А. В. Коваль

ORCID 0000-0002-6424-2653

У статті обґрунтовується доцільність використання онлайн технологій для розвитку лексичної компетенції у межах викладання курсу англійської мови професійного спрямування. Незважаючи на той факт, що у науковій літературі формуванню лексичної компетенції присвячені десятки наукових праць, в умовах дистанційного навчання перед викладачами англійської мови професійного спрямування постають нові виклики, а саме: які засоби є ефективними для оволодіння словниковим запасом іноземної мови в умовах позааудиторних занять, та яким чином здійснювати контроль сформованості навичок використання англійської лексики у сфері професійного спілкування. У статті наводиться системний аналіз можливостей сучасних веб-додатків для роботи з англійською термінологією за фахом, розглядаються варіанти їх застосування для створення тренувальних вправ, а також для розробки гнучкої системи контролю та перевірки засвоєння лексичних одиниць за фахом майбутньої спеціалізації. У роботі узагальнюється досвід практичного застосування веб-додатків під час дистанційного навчання з майбутніми військовослужбовцями, наводиться система опрацювання одних і тих же лексичних одиниць на різному етапі їх засвоєння: від впізнання та співвідношення із відповідником рідної мови до використання у певному контексті.

У статті обґрунтовано доводиться, що веб-додатки є ефективним засобом формування лексичної компетенції. Вони доступні та достатньо зручні у застосуванні. Крім явних переваг щодо опанування іноземною термінологією використання зазначених веб-додатків, сприяє розвитку навичок самостійної роботи у студентів, а також навичок самоорганізації та вміння керувати власним часом.

Ключові слова: англomовна лексика професійного спрямування, лексична компетенція, іношomовна професійна компетенція, веб-додатки.

Постановка проблеми у загальному вигляді. Проблема формування іношomовної лексичної компетенції не є новою, існує багато досліджень, які містять науково-методичне обґрунтування необхідності її формування у процесі вивчення іноземної мови, а також форми та методи роботи на заняттях, які сприяють її розвитку. Проте в сучасних умовах зазначена проблема в деякій мірі потребує переосмислення. Це зумовлено певними чинниками. По-перше, зміни відбуваються у системі освіти загалом. Завданням сучасних педагогів є не лише озброїти студентів академічними знаннями, а сформувати у них навички застосування набутих знань для вирішення практичних завдань за фахом майбутньої професійної діяльності. Тому на сьогодні достатньо гостро стоїть проблема формування професійної компетентності майбутніх випускників вищих навчальних закладів, а в умовах сучасного світу з його тенденціями до глобалізації та поняттям «відкритих кордонів», коли професійна діяльність пов'язана з використанням іноземної мови, однією із основних вимог до майбутніх фахівців є високий рівень сформованості іношomовної професійної компетенції, одним з основних компонентів якої є оволодіння лексичними одиницями іноземної мови та вміння їх використовувати під час професійної взаємодії. По-друге, швидкість змін, які охоплюють всі сфери сучасного життя, є безпрецедентними, тому застосування онлайн технологій в освітньому процесі є вимогою часу.

Таким чином, зазначене свідчить про нагальну потребу використання онлайн технологій для формування іношomовної лексичної компетенції під час вивчення англійської мови професійного спрямування.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблемі формування лексичної компетенції присвячено багато наукових та навчально-методичних робіт та публікацій. Цю проблему під різними кутами зору розглядали такі науковці, як Н. В. Горбунова, І. П. Макаренко, А. Є. Сиземна, І. Ветрова, В. В. Панченко, І. А. Ярема та ін. Незважаючи на розмаїття наукових праць та інтересу, який приділяється зазначеній проблемі, наразі не існує єдиного визначення іношomовної лексичної компетенції, що свідчить про багатоаспектність та багатогранність даного поняття у науковій парадигмі. Проте автори останніх публікацій та досліджень за темою стверджують, що лексична компетенція є одним із головних компонентів розвитку іношomовної комунікативної компетенції, яка в умовах сьогодення є не лише невід'ємною умовою для формування

професійних якостей майбутнього спеціаліста, а також стає запорукою розвитку гармонійної особистості, яка може здійснювати ефективну комунікацію в умовах полікультурного світу (Бреус, 2017; Шандра, 2018).

Вище зазначене свідчить, що проблема формування лексичної компетенції є предметом багатьох досліджень, але в умовах змін у сфері сучасної освіти питання розвитку зазначеної компетенції під час дистанційного навчання, необхідність формування іншомовної лексичної компетенції, враховуючи майбутню спеціалізацію здобувачів освіти, а також систематизація практичного досвіду є актуальними та вимагають детального аналізу та опрацювання.

Мета статті – обґрунтувати доцільність використання онлайн технологій для розвитку лексичної компетенції у межах викладання курсу англійської мови професійного спрямування. Відповідно до мети основними завданнями були визначені такі: 1) систематизувати інформацію щодо сучасних веб-додатків і їх можливостей для застосування під час роботи з англійською термінологією за фахом; 2) визначити роль практичного застосування онлайн технологій для формування іншомовної лексичної компетенції.

Виклад основного матеріалу дослідження. Сучасні вимоги до якості освіти та гнучкість ринку праці обумовлюють необхідність використання іноземної мови для вирішення професійних завдань. Тому метою викладання англійської мови професійного спрямування є формування «іншомовної професійної компетентності», базовим компонентом якої є розвиток лексичної компетенції. Під формуванням лексичної компетенції у майбутніх військовослужбовців будемо розуміти оволодіння ними знаннями фахової термінології та набуття вмінь використовувати спеціалізовану лексику для виконання завдань, пов'язаних з майбутньою професійною діяльністю та здійсненням фахового спілкування англійською мовою. Незважаючи на той факт, що засвоєння іншомовної лексики та формування необхідних умінь її використання у мовленні визнаються пріоритетними, саме формування лексичної компетенції викликає труднощі у процесі вивчення іноземної мови. Це відбувається через низький рівень усвідомлення студентами необхідності кропіткої, тривалої і систематичної роботи з лексичними одиницями, а також брак навичок самостійної роботи. Для вирішення цієї проблеми викладачі іноземної мови професійного спрямування повинні дбати про створення необхідних умов для формування навичок роботи із професійною термінологією, її постійне оновлення, інтеграцію та подальше використання (Ветрова, 2013; Панченко, 2016).

На нашу думку, одним із способів створення таких сприятливих умов для вивчення англійської фахової термінології під час викладання англійської мови професійного спрямування є застосування онлайн технологій.

Існують безліч веб-додатків, які дозволяють вивчати, тренувати, закріплювати та тестувати рівень знань професійної лексики. Зупинимось детальніше на різних етапах роботи з лексикою за фахом майбутньої спеціальності.

На етапі ознайомлення та тренування викладачі за допомогою таких веб-додатків, як Kahoot, Quizlet, Flashcard.online, GoConqr, Brainscape мають можливість створювати віртуальні картки. Викладач вносить слова до програми, до кожного слова додає переклад та визначення англійською мовою, функції сервісів також дозволяють прикріпити зображення, додати анімацію або невеликий відео-фрагмент, що допомагає максимально розкрити зміст терміну. Перевагами роботи з такими додатками є те, що студенти працюють у зручний час, витрачаючи рівно стільки часу, скільки потрібно для якісного опанування лексичних одиниць, також умови користування додатками дають можливість постійно повертатися і повторювати матеріал. Таким чином, крім основного завдання – вивчення іноземної мови – студенти набувають соціально і особистісно значущі навички, а саме навички самостійної роботи, які зараз розглядаються як базові в концепції безперервної освіти, а також навички з організації та планування власного часу.

Для того щоб оцінити рівень знань лексичних одиниць, необхідно провести тестування. Багатий інструментарій для створення тестів надають веб-додатки Google Forms, ProProfs, Quiz-maker, Classmarker, Kahoot та інші. Якщо формувати завдання у форматі Multiple Choice або True/False, опції платформ дозволяють проводити оцінювання автоматично з аналізом результатів та формуванням певних статистичних таблиць. Однак одним із недоліків такої форми перевірки є те, що викладач не може бути абсолютно впевненим, що студент робив свідомий вибір між запропонованими варіантами відповіді, а не покладався на випадковість. Також для виконання подальших професійних завдань не достатньо вивчити лише слово та його переклад, необхідно передбачати контексти, в яких ці слова можуть використовуватись, усвідомлювати поняття, яке називається тим чи іншим словом.

Функції веб-додатків Quiz-maker та Classmarker дозволяють створити банк питань, зберігати їх в пам'яті програми, а потім шляхом випадкової вибірки формувати нові завдання, включаючи заготовані питання.

Такі додатки, як Google Forms, ProProfs, Kahoot, надають необхідний інструментарій для більш глибокої перевірки. Тести, створені за допомогою зазначених веб-додатків, можуть містити різні варіанти завдань. Можна запропонувати доповнити речення або невеликий текст словами за змістом, перефразувати, розставити слова у певній послідовності, дати відповідь словом, словосполученням або цілим реченням. Також є можливість проілюструвати певне явище малюнком або фотографією та попросити назвати це явище чи поняття. Такі завдання сприяють розвитку навичок читання та письма, а також розвивають навички критичного мислення та аналізу. Зазначений формат завдань допомагає здійснити якісну перевірку, але робота над створенням таких тестів вимагає від викладачів великих витрат часу та зусиль. Відповідно і здійснити перевірку автоматично неможливо, викладач повинен робити це особисто.

Крім беззаперечних позитивних функцій, якими наділені ці веб-додатки для тренування та якісного опанування лексичних одиниць, а також проведення оцінювання вивченого матеріалу, такі додатки дуже зручні у застосуванні. Для того щоб студенти отримали доступ до матеріалу, викладачу достатньо поширити посилання на курс серед своїх студентів або надати код доступу. Якщо це індивідуальне завдання, викладач може надіслати завдання окремому студенту або певній групі студентів на адресу електронної пошти або у будь-якому месенджері.

Сучасні онлайн технології дозволяють не тільки розробити достатньо ефективну систему вправ для опанування професійною термінологією та створити достатньо гнучку систему тестів для здійснення контролю, а також допомагають реалізовувати індивідуальний підхід до навчання. Викладач за необхідності може скерувати окремих студентів на повторне виконання тестів з певної теми або блоку тем, а також розробити диференційовані вправи в залежності від рівня групи або окремих здобувачів освіти.

У залежності від поставлених цілей викладач має обрати відповідну онлайн-платформу або скористатись декількома, адже лише одна може не задовільнити всіх потреб під час вивчення певної теми. З іншого боку, слід пам'ятати, що збільшення кількості обраних платформ збільшує час викладача, який необхідно витратити для підготовки завдань, а студента – на їх опрацювання. Проілюструємо на прикладах відпрацювання лексики за темою «Special forces». На нашу думку, раціональним вважається застосування трьох онлайн-сервісів Quizlet, Kahoot та ProProfs. На першому етапі введення лексичних одиниць найкращим буде створення карток із перекладом або тлумаченням у Quizlet. Kahoot та ProProfs доцільно

використовувати як для тренування лексики, так і для проведення поточного або навіть частини підсумкового контролю.

Враховуючи необхідність дотримання правила переходу від простого до складного, після успішного вивчення лексичних одиниць за допомогою карток, доцільно перейти до вправ із множинним вибором та True / False типом, які можна розробити за допомогою Kahoot та ProProfs. Такі завдання можуть включати:

- вибір правильного відповідника перекладу:

Нетрадиційні методи ведення бойових дій

- a) *alternative methods of warfare*   c) *stealth warfare*
 b) *non-traditional means of warfare*   d) ***unconventional warfare***

- підбір синонімів:

What does stealth mean?

- a) *different, unusual*   c) ***unseen, unnoticed***
 b) *hidden*   d) *strange, bizarre*

- вибір правильної лексичної одиниці за контекстом:

Modelled after the British Special Air Service (SAS), special forces troops are masters of

- a) *stealth*   c) ***unconventional warfare***
 b) *counterterrorism*   d) *drug trafficking*

- визначення вірності поданого тлумачення:

A high-valued target is a person or resource that an enemy commander requires to complete a mission. (True False)

ProProfs значно розширює інструментарій для безкоштовного користування. Отже, стає можливим розробка вправ типу Matching, для чого необхідно обрати create online scored quiz у запропонованому меню (Quiz Maker – Create a Quiz – Create Scored Quiz – Create from Scratch – Matching). Поєднувати можна 1) терміни з відповідниками перекладу, 2) терміни та їх тлумачення, 3) частини усталених словосполучень:

1) <i>special forces</i>	<i>нетрадиційні методи ведення бойових дій</i>
<i>unconventional warfare</i>	<i>війська спецпризначення</i>
<i>prisoners of war</i>	<i>контрабанда наркотичних речовин</i>
<i>terrorist cell</i>	<i>Військовополонений</i>
<i>drug trafficking</i>	<i>терористичне угруповання</i>
2) <i>special forces</i>	<i>unusual methods of combat operations</i>
<i>unconventional warfare</i>	<i>the crime of trading in illegal drugs</i>
<i>a prisoner of war</i>	<i>a person captured by the enemy</i>
<i>terrorist cell</i>	<i>mil units trained to conduct special operations</i>
<i>drug trafficking</i>	<i>a group of 3-5 terrorists</i>
3) <i>special</i>	<i>Warfare</i>

<i>unconventional</i>	<i>Trafficking</i>
<i>a prisoner of</i>	<i>Cell</i>
<i>high-value</i>	<i>War</i>
<i>terrorist</i>	<i>Forces</i>
<i>drug</i>	<i>Targets</i>

Категорія Essay в ProProfs зробить можливим розробку більш складних вправ, які дозволять уникнути довільного вибору відповіді студентами. Такі завдання потребують самостійного написання слова, словосполучення, речення або навіть тексту. Вставити слово в речення можна:

- за запропонованим перекладом:

A country suffering from an increase in _____ (незаконна торгівля наркотичними речовинами) may employ another country's special forces. (Drug trafficking)

- за поданими літерами:

Special forces troops receive extensive training in the disciplines of s_e____, speed, teamwork, and precision. (Stealth)

- або найскладніше, доповнюючи речення терміном, який підходить до декількох речень (як правило, двох-трьох):

1) The troops learned about a _____ that was operating out of the center of the city. 2) Counterterrorism often involves thwarting terrorist threats and preventing a _____ from forming. (Terrorist cell)

Ще більш складними варіантами також будуть більш розгорнуті відповіді, як наприклад:

- створення власних речень з активними лексичними одиницями:

Make up a sentence using the word combinations special forces, prisoners of war, high-valued target. _____

- подання власного тлумачення термінів:

What does counterterrorism mean? _____

- написання тексту за поданим ребусом:

Unscramble the sentences. Write the text using all necessary punctuation marks.

Specialforcestroopsaremastersofunconventionalwarfaretheyreceivetraining inthedisciplinesofstealthspeedteamworkandprecisioncounterterrorismisafrequent operationforsmembersthisinvolvespreventingterroristcellfromforming _____

Висновки і перспективи подальших досліджень. Сучасні онлайн технології мають суттєві переваги для формування лексичної компетенції. Вони дозволяють розробити систему ефективних вправ та тестів для

засвоєння іншомовної термінології, за результатами яких викладач зможе проаналізувати прогалини у знаннях студентів та підготувати додаткові вправи, врахувавши індивідуальний підхід. Також вони допомагають вирішити цілу низку проблем, які виникають під час дистанційного навчання. Працювати з такими веб-додатками зручно у будь-якому місці і будь-який час, що є головним пріоритетом у сьогоднішньому швидкоплинному світі. Вони також надають додаткову візуалізацію та розвивають асоціативне мислення. Під час роботи з онлайн платформами студенти отримують досвід самостійної роботи та розвивають вміння мислити швидко і креативно.

Перспективою подальших досліджень вважаємо розробку системи та методології оцінювання результатів успішності студентів з онлайн курсу англійської лексики професійного спрямування.

Література

1. Бреус О. Д. Шляхи формування іншомовної професійної комунікативної компетентності студентів медичних коледжів у процесі викладання англійської мови. *Молодий вчений*. 2017. № 7 (47). С. 263-266.
2. Ветрова І. Проблема формування лексичної компетенції в підготовці майбутнього вчителя іноземної мови. *Обрії*. 2013. № 1 (36). С. 56–58.
3. Панченко В. В. Формування англомовної лексичної компетенції студентів мовних педагогічних вищих навчальних закладів. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*. 2016. Вип. 50 (103). С. 433-439.
4. Шандра Н. А. Підходи до формування англомовної лексичної компетентності в професійно орієнтованому письмі майбутніх ІТ-фахівців. *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія «Педагогіка. Соціальна робота»*. 2018. Вип. 2 (43). С. 284-288.
5. Ярема І. А. Зміст формування англомовної лексичної компетентності в професійно орієнтованому говорінні студентів металургійних спеціальностей. *Вісник Запорізького національного університету*. 2012. №1 (17). С. 197-203.
6. Taylor J., Zeter J. Command and Control. Express Publishing. 2016. Book 3. 32 p.

References

1. Breus, O. D. (2017). Shljakhy formuvannia inshomovnoi profesiynoi komunikatyvnoi kompetentnosti studentiv medychnykh koledzhiv u protsesi vykladannia anhliyskoi movy [Ways of formation of foreign language professional communicative competence of medical college students in the process of teaching English]. *Molodyy vchenyy*, 7 (47), 263-266 (ukr).
2. Vietrova, I. (2013). Problema formuvannia leksychnoi kompetentsii v pidhotovtsi maybutnyoho vchytelya inozemnoi movy [The problem of formation of lexical

- competence in the training of future foreign language teachers]. *Obrii, 1* (36), 56 – 58 (ukr).
3. Panchenko, V. V. (2016). Formuvannia anhlo movnoi leksychnoi kompetentsii studentiv movnykh pedahohichnykh vyshchykh navchalnykh zakladiv [Formation of English lexical competence of students of language pedagogical higher educational institutions]. *Pedahohika formuvannya tvorchoi osobystosti u vyshchii i zahalnoosvitniy shkolakh, 50* (103), 433-439 (ukr).
  4. Shandra, N. A. (2018). Pidkhody do formuvannia anhlo movnoi leksychnoi kompetentnosti v profesiyno oriyentovanomu pysmi maybutnikh IT-fakhivtsiv [Approaches to the formation of English lexical competence in professionally oriented writing of future IT professionals]. *Naukovyy visnyk Uzhhorodskoho universytetu. Seriya "Pedahohika. Sotsialna robota", 2* (43), 284-288 (ukr).
  5. Yarema, I. A. (2012). Zmist formuvannia anhlo movnoi leksychnoi kompetentnosti v profesiyno oriyentovanomu hovorinni studentiv metalurhiynykh spetsialnostey [The content of the formation of English lexical competence in professionally oriented speech of students of metallurgical specialties]. *Visnyk Zaporizkoho natsionalnoho universytetu, 1* (17), 197-203 (ukr).
  6. Taylor, J., & Zeter, J. (2016). *Command and Control. Express Publishing* (Book 3, 32) (eng).

ОНЛАЙН ТЕХНОЛОГИИ КАК ИНСТРУМЕНТ ДЛЯ РАБОТЫ С АНГЛОЯЗЫЧНОЙ ЛЕКСИКОЙ ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ НАПРАВЛЕННОСТИ

В. В. Рыбьяк, А. В. Коваль

В статье обосновывается целесообразность использования онлайн технологий для развития лексической компетенции в рамках преподавания курса английского языка профессиональной направленности. Несмотря на тот факт, что в научной литературе формированию лексической компетенции посвящены десятки научных работ, в условиях дистанционного обучения перед преподавателями английского языка профессиональной направленности возникают новые задачи, а именно: какие средства являются эффективными для овладения словарным запасом иностранного языка в условиях внеаудиторных занятий, и каким образом осуществлять контроль сформированности навыков использования англоязычной лексики в сфере профессионального общения. В статье приводится системный анализ возможностей современных веб-приложений для работы с англоязычной терминологией по специальности, рассматриваются варианты их применения для создания тренировочных упражнений, а также для разработки гибкой системы контроля и проверки усвоения лексических единиц, относящихся к будущей специализации. В работе обобщается опыт практического применения веб-приложений во время дистанционного обучения с будущими военнослужащими, предлагается система проработки лексических единиц на разном этапе их усвоения: от узнавания и соотношения с лексическими единицами родного языка до

использования в определенном контексте. В статье доказано, что веб-приложения являются эффективным средством формирования лексической компетенции. Кроме явных преимуществ, а именно быстрого усвоения иностранной терминологии, использование указанных веб-приложений способствует развитию навыков самостоятельной работы и самоорганизации у студентов.

Ключевые слова: англоязычная профессиональная лексика, лексическая компетенция, иноязычная профессиональная компетенция, веб-приложения.

ONLINE TECHNOLOGIES AS A TOOL TO TEACH ESP VOCABULARY

V. V. Rybiak, A. V. Koval

The article substantiates the expediency of using online technologies for the development of lexical competence within the ESP course. Despite the fact that dozens of scientific works have been dedicated to the development of lexical competence, in the time of distance learning new challenges arise for ESP teachers, such as: what methods are effective for mastering the foreign language vocabulary in extracurricular classes, and how to assess the development of skills of using English vocabulary in the sphere of professional communication. The article provides the systematic analysis of modern web application capabilities for teaching English terminology of the professional sphere, outlines the cases for creating drilling exercises as well as developing a flexible system of testing and assessment of the acquisition of vocational terminology. The paper summarizes the results of practical application of online platforms during distance learning with future military personnel, it presents the system of drilling the lexical units at different stages of their acquisition: from recognizing a word and identifying its lexical correspondence in the native language to the use in a particular context. The article proves that web applications are effective means to develop lexical competence. They are available and relatively simple at use. Besides obvious advantages for foreign terminology acquisition the use of analyzed online platforms facilitates the development of students' self-study skills as well as skills of self-organization and time management.

Key words: English vocabulary for specific purposes, lexical competence, foreign professional competence, web applications.

Риб'як Валентина Вячеславівна – старший викладач кафедри авіаційної англійської мови Харківського національного університету Повітряних Сил імені Івана Кожедуба (м. Харків, Україна). E-mail: valentyna81@gmail.com

Рыбьяк Валентина Вячеславовна – старший преподаватель кафедры авиационного английского языка Харьковского национального университета Воздушных Сил имени Ивана Кожедуба (г. Харьков, Украина). E-mail: valentyna81@gmail.com

Rybiak Valentyna Viacheslavivna – Senior Lecturer of the Department of Aviation English of Ivan Kozhedub Kharkiv National Air Force University (Kharkiv, Ukraine). E-mail: valentyna81@gmail.com

Коваль Анастасія Валеріївна – доцент кафедри філології, перекладу та стратегічних комунікацій Національної академії Національної гвардії України (м. Харків, Україна). E-mail: veronika.evgenievna@gmail.com

Коваль Анастасія Валерьевна – доцент кафедри філології, перекладу та стратегічних комунікацій Національної академії Національної гвардії України (г. Харьков, Украина). E-mail: veronika.evgenievna@gmail.com

Koval Anastasiia Valeriivna – Associate Professor at the Department of Philology, Translation and Strategic Communications of the National Academy of National Guard of Ukraine (Kharkiv, Ukraine). E-mail: veronika.evgenievna@gmail.com